

POSTANOWIENIE

Dnia 22 czerwca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa Spółdzielni Inwalidów "N." z siedzibą w K.

i "I. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K.

przeciwko Uniwersytetowi (...) w Ł.

o 352 610 zł

oraz z powództwa Spółdzielni Inwalidów "N." z siedzibą w K.

i "I. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w K.

przeciwko Uniwersytetowi (...) w Ł.

o 457 840,61 zł,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 22 czerwca 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powodów

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 28 lutego 2019 r., sygn. akt I ACa (...),

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2) nie obciąża powódek kosztami postępowania kasacyjnego
na rzecz pozwanego.**

UZASADNIENIE

Powódki wystąpiły przeciwko pozwanemu z żądaniem zapłaty kwoty 204.013 zł, z ustawowymi odsetkami od dnia złożenia pozwu, z tytułu wynagrodzenia za usługi wykonane w obiektach pozwanego w okresie od lipca do września 2013 r. (pозew z dnia 4 grudnia 2013 r., oznaczony sygn. II C (...)) oraz kwoty 352.611 zł, z ustawowymi odsetkami od dnia złożenia pozwu, z tytułu

wynagrodzenia za takie usługi wykonane w okresie od października do grudnia 2013 r. (pozew z dnia 13 marca 2014 r., oznaczony sygn. II Nc (...), a po złożeniu zarzutów od wydanego w tej sprawie nakazu zapłaty - oznaczony sygn. II C (...)). Postanowieniem Sądu Okręgowego z dnia 5 czerwca 2014 r. sprawy te połączono do wspólnego rozpoznania pod sygn. II C (...). W toku procesu powódki rozszerzyły powództwo o kwotę 253.828,32 zł, z ustawowymi odsetkami od dnia 28 sierpnia 2015 r. z tytułu wynagrodzenia za usługi wykonane w okresie od stycznia do lutego 2014 r. Wobec zapłaty przez pozwanego w dniu 30 lipca 2015 r. kwoty 162.956,11 zł z tytułu należności głównej i odsetek od tej kwoty, uiszczonych do dnia zapłaty (łącznie kwoty 203.018,99 zł) powódki cofnęły pozew w tym zakresie. Oświadczyły jednocześnie, że pozew z dnia 4 grudnia 2013 r. popierają do łącznej kwoty 294 884 zł, z ustawowymi odsetkami, z uwzględnieniem jego rozszerzenia.

Wyrokiem z dnia 12 października 2015 r. Sąd Okręgowy w Ł. uchylił nakaz zapłaty wydany w sprawie II Nc (...) i w tej sprawie oddalił powództwo oraz zasądził od powódek solidarnie na rzecz pozwanego kwotę 22.197,36 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu oraz - w zakresie powództwa dotyczącego usług świadczonych od października 2013 r. do lutego 2014 r. - umorzył postępowanie o kwotę 162.956,11 zł, w pozostałej części powództwo oddalił i zasądził od pozwanego na rzecz powódek kwotę 4.176,78 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu.

Wskutek apelacji powódek zaskarżających wyrok Sądu Okręgowego w części uchylającej nakaz zapłaty wydany w sprawie II Nc (...) oraz oddalającej z obu pozwów powództwo i orzekającej o kosztach procesu, Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 30 maja 2016 r. w sprawie I ACa (...) zmienił zaskarżony wyrok i orzekł w następujący sposób:

1. w zakresie roszczenia objętego pozwem z dnia 13 marca 2014 r. o zapłatę kwoty 352.610 zł - utrzymał w mocy nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Ł. w dniu 24 marca 2014 r. i zasądził od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwotę 9.318 zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania zabezpieczającego;

2. w zakresie roszczenia objętego pozwem z dnia 4 grudnia 2013 r., z uwzględnieniem rozszerzenia powództwa, tj. o zapłatę kwoty 457.840,61 zł -

zasądził od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwotę 292.488,43 zł wraz z ustawowymi odsetkami od kwoty 38.660,11 zł od dnia 31 lipca 2015 r. do dnia zapłaty i od kwoty 253.828,32 zł - od dnia 31 sierpnia 2015 r. do dnia zapłaty;

3. umorzył postępowanie w zakresie należności głównej - co do kwoty 165.452,18 zł i w zakresie odsetek ustawowych od kwoty 204.012,29 zł za okres od dnia 4 grudnia 2014 r. do dnia 30 lipca 2015 r.;

4. z obu pozwów zasądził od pozwanego solidarnie na rzecz powodów kwotę 36.464 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu.

Wskutek skargi kasacyjnej strony powodowej Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 15 listopada 2017 r., w sprawie o sygn. II CSK 19/17, uchylił powyższy wyrok w części uwzględniającej powództwo i orzekającej o kosztach procesu w obu instancjach i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego, oraz uchylił rozstrzygnięcie o umorzeniu postępowania co do kwoty 162.956,11 zł.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Apelacyjny w (...) wyrokiem z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie o zapłatę 352.610 zł oddalił apelację i zasądził solidarnie od powódek rzecz pozwanego kwotę 30.231 zł z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego i kasacyjnego oraz w sprawie o zapłatę 457.840,61 zł - oddalił apelację i zasądził solidarnie od powódek na rzecz pozwanego kwotę 35.498 zł z tytułu kosztów postępowania apelacyjnego i kasacyjnego.

Wyrokiem z dnia 13 sierpnia 2019 r. Sąd Apelacyjny w (...) uzupełnił powyższy wyrok o rozstrzygnięcie o zwrocie spełnionego świadczenia.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, powódki wskazały przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Ich zdaniem, skarga jest oczywiście uzasadniona ze względu na naruszenie art. 382 k.p.c., art. 5 k.c., art. 6 ust. 1 i 2, art. 9, art. 3 pkt 1 i 3 oraz art. 2 ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (Dz. U 2003, Nr 139, poz. 1323 ze zm.; dalej – „u.t.z. z 2003 r.”) w związku z art. 15 ust. 2 ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych

z dnia 8 marca 2013 r. (Dz. u. z 2013, poz. 403). Naruszenia art. 382 k.p.c. i art. 5 k.c. dopatrzyły się w pominięciu szeregu okoliczności podnoszonych przez powodów, które miały znaczenie przy ocenie zasadności zastosowania art. 5 k.c. i oparciu tezy o sprzeczności ich żądania z art. 5 k.c. tylko na jednej przesłance - niemożliwości odliczenia podatku VAT. Natomiast naruszenia przepisów ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych z 2003 r. - w niezastosowaniu tych przepisów i uznaniu powództwa za niewymagalne, podczas gdy w sprawie chodziło o zobowiązanie bezterminowe, co przesądził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 15 listopada 2017 r., i zastosowanie znajdował przepis art. 6 ust. 1 i 2 u.t.z. z 2003 r., zgodnie z którym każde wezwanie do zapłaty w formie pisemnej doprowadza do wymagalności roszczenia pieniężnego w dacie wskazanej w pisemnym wezwaniu. Zdaniem skarżących, do rażącego naruszenia art. 9 u.t.z. z 2003 r. doszło przez nieuwzględnienie, że czynność prawna wyłączająca lub ograniczająca uprawnienia wierzyciela lub obowiązki dłużnika, o których mowa w art. 5-8 u.t.z. z 2003 r., jest nieważna. Dlatego też postanowienie umowne zawężające postać wezwania jedynie do faktur VAT jest nieważne z mocy prawa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi

kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt. 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2015 r., III CSK 198/15, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ., z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ., z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ., z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, nie publ., z dnia 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, nie publ., z dnia 5 października 2018 r., V CSK 168/18, nie publ.).

Powodowe Spółki nie wykazały, że zaskarżone orzeczenie jest dotknięte takimi nieprawidłowościami. Z jego motywów wynika, że decydujące znaczenie („warunkujące zasadność zarówno apelacji jak i powództwa”, s. 25 uzasadnienia) w sprawie miała dokonana przez Sąd Apelacyjny ocena, iż roszczenie powodów nie zostało postawione w stan wymagalności. W tej sytuacji bezpodstawna jest teza skarżących, że naruszenie przepisu art. 5 k.c. oraz art. 382 k.p.c., skutkowało wydaniem oczywiście wadliwego wyroku.

Stwierdzenia o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej nie uzasadniają również zarzuty naruszenia przepisów ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych z 2003 r. sformułowane na etapie postępowania kasacyjnego. Jest tak już dlatego, że odwołując się do art. 6 ust. 2 u.t.z. z 2003 r. skarżące formułują w istocie tezę, iż ich roszczenia zostały postawione w stan wymagalności, co pozostaje w sprzeczności z wykładnią prawa dokonaną w tej sprawie przez Sąd Najwyższy (art. 398²⁰ k.p.c.). W wyroku bowiem z dnia 15 listopada 2017 r., II CSK 19/17 (nie publ.) Sąd Najwyższy stwierdził, że przez wystawienie przez spółki cywilne faktur i ich doręczenie zamawiającemu nie doszło do skutecznego

postawienia wierzytelności powodów w stan wymagalności. Zwrócił uwagę, że w § 5 umowy strony ustaliły, iż wynagrodzenie wykonawcy za wykonane usługi będzie płacone przelewem w ciągu 30 dni od daty otrzymania przez zamawiającego faktury wraz z potwierdzeniem wykonania usługi, co oznacza, że doręczanie faktury stanowiło wezwanie do zapłaty, z określeniem sposobu i terminu zapłaty i tym samym stawiało wierzytelność w stan wymagalności. W związku z tym wskazał, że dla celów wynikających z art. 455 k.c. i art. 476 k.c. faktury musiały być wystawione przez podmiot uprawniony, a więc tego, kto zawarł umowę o zamówienie publiczne, a nie przez spółki cywilne, które nie mają zdolności prawnej w sferze prawa cywilnego, wskazujące w fakturach nazwy spółek cywilnych a nie wspólników, właściwy dla każdej z tych spółek numer NIP, inny niż numery NIP konsorcjantów. W konkluzji Sąd Najwyższy stwierdził stanowczo, że dla postawienia wierzytelności w stan wymagalności i dochodzenia odsetek za opóźnienie, niezbędne było sporządzenie przez powodów wezwania do zapłaty w sposób przewidziany w zawartej przez strony umowie. W tej sytuacji Sąd Apelacyjny miał podstawę, by uznać, że tylko doręczenie wezwania w formie faktury VAT (a nie jakiegokolwiek pisemne wezwanie do zapłaty) mogło postawić roszczenie pieniężne powodów w stan wymagalności, a odwołanie do art. 6 ust. 2 u.t.z. z 2003 r. określającego „dzień wymagalności świadczenia pieniężnego” dla potrzeb stosowania art. 6 ust. 1 tej ustawy, tj. wyznaczenia czasowej granicy, do której przysługują wskazane w tym przepisie odsetki ustawowe - przysługujące za okres poprzedzający wymagalność świadczenia pieniężnego - nie może świadczyć o oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Podobnie zarzut oparty na tezie, że określenie przesłanek wymagalności świadczenia głównego w wiążącej strony umowie jest – jako zmierzające do obejścia art. 6 u.t.z. z 2003 r. – nieważne na podstawie art. 9 tej ustawy.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. oraz – co do kosztów – art. 102 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

aj